

Manuál pro provádění šetření pro vydání rostlinolékařského pasu u rozmnožovacího materiálu a sazenic lesních dřevin

Datum poslední revize

9. 10. 2023

Kontakt: Ing. Jiří Vacek (jiri.vacek@ukzuz.cz; Tel.: 601 569 089)

Ing. Táňa Klailová (Tana.Klailova@ukzuz.cz; Tel.: 725 571 835)

Obecné zásady pro provádění šetření za účelem vydávání rostlinolékařských pasů u reprodukčního materiálu lesních dřevin

ÚVOD

Veškeré výpěstky lesních dřevin určené k obnově lesa a zalesňování musí být přemísťovány v EU opatřeny rostlinolékařským pasem, a to bez ohledu na to, zda jsou přemísťovány v rámci jednoho členského státu EU nebo mezi členskými státy EU. Tento požadavek se týká i dalšího reprodukčního materiálu lesních dřevin, kromě osiva. Výjimkou je osivo borovice a douglasky tisolisté, které podléhá pasové povinnosti z důvodů ochrany před šířením patogenu *Fusarium circinatum*, a dále osivo kaštanovníku, přemísťované v rámci nebo do chráněné zóny proti *Cryphonectria parasitica* (rostlinolékařský pas pro chráněnou zónu).

Rostlinolékařské pasy potvrzují soulad rostlin, ke kterým byly vydány, s fyto-sanitárními požadavky EU. U reprodukčního materiálu lesních dřevin se v souladu s vyhláškou č. 29/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 149/2003 Sb., o obchodu s reprodukčním materiálem lesních dřevin, ve znění pozdějších předpisů, používá **rostlinolékařský pas spojený s průvodním listem k tomuto rozmnožovacímu materiálu.**

Šetření pro účely vydávání rostlinolékařských pasů provádí oprávněný provozovatel (tzn. provozovatel oprávněný k vydávání rostlinolékařských pasů), respektive jím pověřená osoba, která zdárně absolvovala e-learningový test pro příslušné komodity anebo byla k tomuto účelu prokazatelně proškolená. O školení je třeba vyhotovit zápis, kdy a kde proběhlo, kdo se ho zúčastnil (jméno školitele a proškolených), nástin obsahu školení (specifikace obsahu školení) a podpisy proškolených. Žádný vzor tohoto zápisu není stanoven. Odpovědnost za provádění šetření, vydávání rostlinolékařských pasů a plnění dalších náležitostí však plně nese příslušný oprávněný provozovatel. **Záznamy o provedených šetřeních** vede oprávněný provozovatel formou souboru v PC nebo formou písemného záznamu. Záznam by měl obsahovat: název podniku a provozovny, specifikaci prohlížených rostlin (druh či rod, popř. partie), datum, výsledek šetření, jméno osoby, která šetření provedla. [Vzor záznamu o provedených šetřeních je uveden na webu ÚKZÚZ.](#) Tento vzor si mohou oprávnění provozovatelé upravit tak, aby vyhovoval jejich potřebám.

Kromě šetření pro účely vydávání rostlinolékařských pasů je pro určité rostliny stanoveno, že smí být přemísťovány v rámci EU pouze pokud byly pěstovány na stanovišti, které patří registrovanému provozovateli a které je podrobena každoroční prohlídce provedené příslušným orgánem (ÚKZÚZ) a dle míry rizika také vzorkování a testování na přítomnost bakterie *Xylella fastidiosa*. Předpisem, který tento požadavek stanovuje, je [prováděcí nařízení Komise \(EU\) 2020/1201](#) o opatřeních proti zavlékání organismu *Xylella fastidiosa* do Unie a proti jeho rozšiřování v rámci Unie, ve znění pozdějších předpisů. **Z lesních dřevin se tento požadavek pro tzv. „dotčené rostliny (tj. rostliny uvedené**

v příloze II tohoto nařízení)“ **vztahuje na rostliny rodů dub (*Quercus* spp.), jasan (*Fraxinus* spp.), javor (*Acer* spp.) jilm (*Ulmus* spp.) a druhů trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*) a třešeň ptačí (*Prunus avium*).** Bližší podrobnosti k uvedeným kontrolám jsou uvedeny v dokumentu „[KONTROLY STANOVIŠŤ, NA KTERÝCH JSOU PĚSTOVÁNY DOTČENÉ ROSTLINY, NA PŘÍTOMNOST BAKTERIE XYLELLA FASTIDIOSA U SADEBNÍHO MATERIÁLU LESNÍCH DŘEVIN](#)“.

Prohlídka u rostlin pěstovaných ve venkovních podmínkách se provádí jednou až dvakrát ve vegetačním období zásadně podle partií rostlin, a to v nevhodnějším období pro zjištění dotčených škodlivých organismů (ŠO). Partii se přitom rozumí množství rostlin, které je identifikovatelné podle stejnorodého složení a původu (tj. rostliny pěstované v jednom místě, jednoho druhu, kultivaru, selekce nebo klonu a jednoho původu).

Před prohlídkou jednotlivých rostlin se provede **celkové posouzení porostu každé partie,** zda není vidět jakékoliv abnormality (odlišnosti ve vzhledu a vzrůstu) rostlin v partii, včetně posouzení, zda jde o pravidelně či nepravidelně (ohniskově) se vyskytující odlišnosti.

Rozsah a zaměření prohlídky musí být dostatečné ke kvalifikovanému **posouzení rozsahu možného výskytu ŠO nebo příznaků poškození** (včetně neregulovaných škodlivých organismů – s ohledem na možnost záměny), zváží se vhodnost prohlídky podzemních částí rostlin. Posoudí se, zda provedení prohlídky neznemožňuje zjevná přítomnost neregulovaných ŠO či špatný fyziologický stav rostlin (překrytí jiných příznaků napadení).

Poté se provede **vlastní prohlídka jednotlivých rostlin,** zaměřená na zjišťování přítomnosti možných viditelných příznaků napadení ŠO. Při prohlídce se sleduje možná přítomnost karanténních ŠO pro EU (KŠO pro EU), ŠO, na které se vztahují mimořádná rostlinolékařská opatření, regulovaných nekaranténních ŠO pro EU (RNŠO pro EU), v případě potřeby i karanténních ŠO pro chráněné zóny (KŠO pro CHZ), popřípadě dalších ŠO, stanoveným fyto-sanitárními předpisy, a splnění stanovených zvláštních požadavků.

Přehled ŠO a zvláštních požadavků, na jejichž zjišťování je šetření zaměřeno, jsou pro příslušné rody či druhy rostlin uvedeny v příloze č. 1 tohoto manuálu (tabulková část) se stručným popisem příznaků napadení a stanovením vhodného období k provedení prohlídek. Tato příloha dále obsahuje informace o statutu výskytu těchto škodlivých organismů v ČR. Příloha č. 2 manuálu obsahuje podrobnější informace o ŠO vyskytujících se na rozmnožovacím materiálu lesních dřevin, fotografie a odkaz na Rostlinolékařský portál či jiný zdroj informací.

ROZSAH PROHLÍDKY

V případě malého množství (do 300 rostlin v partii) se prohlídají každá rostlina. V případě většího množství rostlin se prohlížejí jen náhodně vybrané rostliny, přitom se prohlídají min. 5 % rostlin v partii (ale vždy alespoň 300 rostlin), a to jak z okrajových částí, tak i ze střední části porostu kontrolované partie.

Pokud jsou prohlídkou zjištěny **rozdíly u rostlin z různých částí partie**, po ukončení prohlídky partie se podrobně porovná stav několika rostlin z těch částí partie, které vykazovaly odlišnosti, s několika náhodně vybranými rostlinami z částí partie, které nevykazovaly nevyrovnanosti.

PŘI ZJIŠTĚNÍ PŘÍZNAKŮ, KTERÉ VYVOLÁVAJÍ PODEZŘENÍ, ŽE ROSTLINY JSOU NAPADENY REGULOVANÝMI NEBO NEZNÁMÝMI ŠO, JE POVINNOSTÍ PROVOZOVATELE NEPRODLENĚ INFORMOVAT ÚKZÚZ a poskytnout ÚKZÚZ na vyžádání všechny informace, které má k dispozici. **Dále musí přijmout okamžitá opatření k zabránění šíření daného ŠO. Případný odběr vzorku provede následně inspektor ÚKZÚZ a vzorek zašle do diagnostické laboratoře ÚKZÚZ. Rozbor vzorku nebude zpoplatněn.**

Pro účely plnění **zvláštních požadavků** stanovených pro určité rostliny k pěstování jako podmínka pro vydání rostlinolékařského pasu je na webu ÚKZÚZ umístěna tabulka uvádějící [status výskytu regulovaných škodlivých organismů v České republice](#).

CHRÁNĚNÉ ZÓNY

Seznam komodit, které musejí být opatřeny rostlinolékařským pasem pro chráněnou zónu při jejich přemístování do chráněných zón a v rámci těchto chráněných zón je uveden v příloze XIV prováděcího nařízení Komise (EU) 2019/2072. Zvláštní požadavky pro chráněné zóny jsou uvedeny v příloze X téhož nařízení. Požadavky týkající se lesních dřevin byly zpracovány do dvou samostatných listů přílohy č. 1 tohoto manuálu. Jedná se o listy „Zvl. požadavky CHZ listnáče“ a „Zvl. požadavky CHZ jehličnany“.

Pěstitelů lesních dřevin určených k obnově lesa a zalesňování v České republice se požadavky pro CHZ nadále netýkají. CHZ vymezená na území ČR proti zavlékání a rozšiřování původce korové nekrózy kaštanovníku *Cryphonectria parasitica* byla k 9. 10. 2023 zrušena. K témuž datu byla zrušena i CHZ proti *Erwinia amylovora* na území Slovenska. Pro chráněné zóny proti *Cryphonectria parasitica*, kterými nadále zůstávají Irsko, Švédsko a Severní Irsko (v rámci Spojeného království), jsou stanoveny zvláštní požadavky pro rostliny kaštanovníku (*Castanea* spp.) a dubu (*Quercus* spp.). Tyto rostliny musejí být při dodávce do těchto CHZ opatřeny rostlinolékařským pasem pro chráněnou zónu s uvedením názvu škodlivého organismu „*Cryphonectria parasitica*“ nebo jeho EPPO kódu „ENDOPA“. Pěstitelé, kteří vyvážejí hostitelské rostliny bakterie *Erwinia amylovora* do chráněných zón proti šíření této bakterie, musí mít okolo svých školek vymezenou nárazníkovou zónu a splnit další podmínky uvedené pod písmenem d) bodu 9 přílohy X prováděcího nařízení Komise (EU) 2019/2072. Rostlinolékařským pasem pro CHZ vymezenou vůči *Erwinia amylovora* musejí být opatřeny rostliny uvedené v bodu 1 přílohy IX tohoto prováděcího nařízení. Chráněnými zónami proti *Erwinia amylovora* jsou Estonsko, Finsko, Francie (jen Korsika), Irsko (s výjimkou města Galway), Itálie (části), Litva (části), Lotyšsko a Španělsko (části).

DALŠÍ POŽADAVKY NA OPRÁVNĚNÉ PROVOZOVATELE

Všichni oprávnění provozovatelé musejí mít stanovené **kritické body produkčního procesu**. Oprávněný provozovatel si o určení a monitorování těchto bodů vede záznamy po dobu nejméně tří let. Jedná se například o manipulaci s rostlinami nakoupenými od jiných pěstitelů a jejich umístování v rámci podniku, skladování použitého dřevěného obalového materiálu (palety atd.), způsob nakládání s rostlinným odpadem a podobně. Pěstitel by měl mít písemný seznam těchto bodů a vést si záznamy o jejich monitorování.

Všichni oprávnění provozovatelé musejí **mít účinný plán, podle něž se postupuje v případě podezření na výskyt nebo zjištění výskytu regulovaných ŠO**, které mají nebo mohou mít nepříznivý dopad na jejich rostliny, rostlinné produkty a jiné předměty. Tento plán nepodléhá schvalování ze strany ÚKZÚZ, ale jeho zavedení podléhá kontrole ÚKZÚZ. Vzor účinného plánu je uveden na webu ÚKZÚZ, v části Zdraví rostlin, Fytosanitární režim, VNITŘNÍ TRH EU A ROSTLINOLÉKAŘSKÉ PASY (RL pasy).

Plán řízení fytosanitárních rizik není povinný a podléhá schvalování ze strany ÚKZÚZ. Tento plán umožňuje snížení četnosti kontrol provozovatele ze strany ÚKZÚZ (jinak minimálně jednou ročně). Na webu ÚKZÚZ, v části Zdraví rostlin, Fytosanitární režim, VNITŘNÍ TRH EU A ROSTLINOLÉKAŘSKÉ PASY (RL pasy), je umístěna situace „Plán řízení rizik škodlivých organismů“, která uvádí, co má plán řízení fytosanitárních rizik obsahovat.

PŘI KONTROLE PLNĚNÍ POVINNOSTÍ OPRÁVNĚNÝCH PROVOZOVATELŮ BUDE INSPEKTOREM ÚKZÚZ OVĚŘOVÁNO:

- způsob provádění šetření pro účely vydávání rostlinolékařských pasů,
- záznamy o provedených šetřeních (možnost kontroly záznamů až 3 roky zpětně),
- evidence vydaných rostlinolékařských pasů (možnost kontroly záznamů až 3 roky zpětně),
- soulad vydávaných rostlinolékařských pasů s rozsahem oprávnění (skupiny komodit uvedené v Jednotném registru osob),
- formát a náležitosti vydávaných rostlinolékařských pasů,
- záznamy zajišťující výsledovatelnost (možnost kontroly záznamů až 3 roky zpětně),
- evidence nahrazených anebo zneplatněných rostlinolékařských pasů, pokud provozovatel tuto činnost provádí,
- záznamy o stanovení a sledování kritických bodů produkčního procesu a bodů týkajících se přemístování rostlin,
- plnění plánu řízení fytosanitárních rizik (pokud ho má kontrolovaný subjekt zaveden),

- účinný plán, dle kterého se postupuje v případě podezření na výskyt nebo zjištění výskytu regulovaných škodlivých organismů,
- přístup k vybavení a zařízení nezbytnému k provádění šetření,
- určení kontaktní osoby pro komunikaci s ÚKZÚZ,
- záznamy o proškolení pracovníků zapojených do provádění šetření pro vydávání rostlinolékařských pasů.

V případě, že provozovatel produkuje tzv. „dotčené rostliny“ náchylné k napadení bakterií *Xylella fastidiosa*, tzn. rostliny rodů dub, jasan, javor, jilm a druhů trnovník akát anebo třešň ptačí, provede inspektor ÚKZÚZ také prohlídku stanoviště produkce a dle míry rizika také vzorkování a testování na přítomnost bakterie *Xylella fastidiosa*.

PŘÍLOHY

Příloha 1

Přehled regulovaných škodlivých organismů lesních dřevin a příslušné zvláštní požadavky.

Příloha 2

Informace o nejdůležitějších regulovaných škodlivých organismech lesních dřevin.